

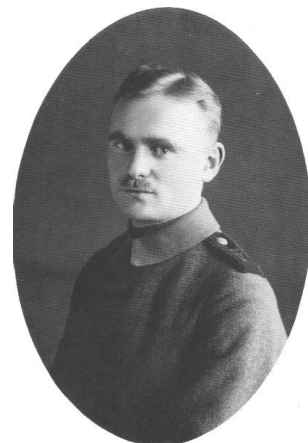
Hellesøe, Marius August (1891-1980)

Uddrag af ”Soldaterportrætter – 60 år efter” ved Arne G. Larsen, 1976.

I bogen Soldaterportrætter fortælles følgende:

Fhv. urmager Marius Hellesøe, Møllegade 8, Jels, der er født 8/6. 1891, lærte urmagerfaget hos A. J. Marcussen i Rødding, hvor han udlærtes 1910.

Efter svendeprøve i Flensborg arbejdede han et år hos Peter Jürgensen, Flensborg, hvorefter han rejste gratis med en kreaturvogn til Düsseldorf - med 30 mark på lommen - og efter noget besvær fik han plads i en urmagerforretning i Düsseldorf, hvor han var et års tid. Derefter tog han en tur langs Rhinen til fods i 21 dage - fra Düsseldorf til Frankfurt - efter et kort arbejdsophold i Frankfurt videre til Worms, hvor han arbejdede et lille års tid.

I 1913 var Hellesøe på session i Worms, og om sine oplevelser det næste års tid samt om indkaldelsen til og deltagelsen i krigen såvel på øst- som vestfronten og senere som orlovsskriver i Spandau v. Berlin fortæller han:

Efter sessionen arbejdede jeg i Wörishofen v. München et par måneder, og så mødte jeg igen til session. Det var i Augsburg, hvor jeg fik prædikatet »Erzatsreservist« - fri for militæret. I denne periode havde jeg gennemført en spadseretur fra Worms over Mannheim, Heidelberg, Karlsruhe, Stuttgart, Strasburg til Zürich, hvor jeg var nogle dage for siden at spadserer langs Vierwaldstättersøen til Flüelen og Altdorf over Klausenpasset til Innsbruck. Jeg havde mange oplevelser på disse ture, som det fører for vidt at komme ind på, men da jeg havde været på session i Augsburg, rejste jeg med tog til Zürich, og meningen var, at jeg herfra ville videre til den fransktalende del af Svejts, men jeg blev i Zürich i ca. halvandet år. I K. F. U. M. traf jeg arkitekt Dall fra Jels, og vi var mange skandinaver i Zürich, hvor jeg også husker skønne søndagsture op i bjergene.

Julen 1913 var jeg hjemme i Jels, og jeg havde min søster, Marie, med, da jeg rejste tilbage til Zürich, hvor vi havde et åbent hjem hos arkitekt Dall. Jeg var ansat i en urmagerforretning i Zürich, og da jeg skrev til Marcussen i Rødding, viste det sig, at han havde været ansat i samme forretning.

Da krigen brød ud august 1914, skulle jeg melde mig på en tysk kaserne. Jeg var jo ellers i et neutralt land, og jeg kunne også være blevet, men dels havde jeg en onkel (Christian Hellesøe), som i sin tid deserterede fra tysk militær og siden var afskåret fra at komme hjem. Han boede på Samoaøerne. Dels regnede ingen med, at en moderne krig ville vare længere end højst nogle måneder, og endelig havde jeg et hensyn til mine tre ældre brødre, der alle var indkaldt, så jeg rejste til Tyskland, hvor jeg meldte mig hos militæret i Kämtzen i Bayern.

Foreløbig fik jeg orlov, og jeg rejste nordpå til Flensborg. Turen hertil tog næsten en uge. Alle tog var overfyldt, og det gik kun langsomt, men hele Tyskland var som i en begejstringsrus. Togene var overmaledede med slagord, der forherligede krigen, og jeg erindrer en præsteenke, der rejste fra kaserne til kaserne for at få sin søn indkaldt som frivillig soldat! Et billede på begejstring og fædrelandskærlighed i Tyskland i august 1914.

Den 5. januar 1915 blev jeg indkaldt til at møde på kasernen i Flensborg, og derfra kom jeg med en transport til Gottorp Slot i Slesvig, hvor jeg fik min rekrutuddannelse.

I Flensborg havde jeg truffet tømrer Georg Hansen, Tønder, som jeg kendte fra den skandinaviske gruppe i Zürich. Vi ville gerne være sammen i Slesvig, og det fik vi lov til. Vi boede på samme stue. Da vi skulle iklædes i Slesvig, kneb det med at få udleveret tøj, der passede. Mine benklæder passede ikke, hvilket jeg meddelte, men der blev brølet tilbage: »De passer«. Det gjorde de nu ikke, så næste dag stillede jeg i civile benklæder, og det vakte megen opsigt. Så fik jeg hurtigt et par benklæder, der passede mig lidt bedre!

Den 15. marts 1915 kom jeg med tog fra Slesvig til Königsberg, og dagen efter gik turen videre til Suwalki på den russiske side af grænsen, hvor vi blev indkvarteret i en kaserne, der netop var blevet forladt af russerne. Kasernen var desværre fyldt med lus, som vi nu for første gang stiftede bekendtskab med, modbydelige kropslus. Kasernen lå et stykke fra fronten, og på marchen hertil fra Suwalki mødte jeg en soldat med et knippe halm på nakken. Det viste sig at være vor gårdskarl fra Peter Jürgensen i Flensborg. Han hed Vogt, og vi havde altid været De´s, men i denne situation var vort gensidige spørgsmål på plattysk: »Mensch, bist du dat?« Vi fik kvarter i en underjordisk hule, hvor der lugtede modbydeligt. Der var kun lige plads til, at vi kunne stå op. Hulen var gravet i den frosne jord og ikke dybere end nødvendigt. Vi kom dertil om aftenen, og næste morgen kunne vi så se fronten, der lå i et stort skovområde. Jeg var med på en patruljetur samme dag, og på tilbagevejen så vi en død russer. Det var det første lig vi var ude for, og det gjorde indtryk på os.

Vi gravede, hakkede og udbedrede skyttegravene, så godt, vi kunne. En kort overgang var jeg ved pionererne, men blev så flyttet til lyskasterne og det var godt, da det var en grim bestilling som pioner at være med til at trække pigtråds-forhindringer. Hvert kompagni havde en lyskaster som betjentes af to mand, der havde en lampe og to stålflasker med henholdsvis ilt og acetylen til rådighed. Når vi tændte lys, kunne vi se 200 m ind i ingenmandsland, men vi skulle jo passe på ikke selv at blive set. Det var den lille lyskaster, jeg gjorde tjeneste ved. Den store lyskaster var motordrevet.

Fra min tid ved lyskasteren erindrer jeg en dramatisk situation: En gang syntes vi to, der betjente lyskasteren, at vi godt kunne sove i vor understand, når infanteriet alligevel holdt vagt. Vi sov altså, men så var vi så uheldige, at infanteriet havde fået en ny kompagnifører, der kom på inspektion. Under en prøvealarm fandt han lyskasteren ubemandet, og så opsøgte han vor understand.

Vi havde stillet vore støvler uden for døren, og da kompagniføreren ikke kunne råbe os op af vor søvn, smed han vore støvler ind gennem vinduet. Så vågnede vi og blev beordret til på strømpefødder at nå hen til lyskasteren omgående. Vi måtte løbe ad de plørede skyttegravsgange uden støvler, og så fik vi jo en ordentlig overhaling for vor forsømmelse. Vi blev truet med krigsret, og et par dage senere kom vor egen kompagnifører for at få en forklaring af os. Det fik han. Pludselig spurgte han mig, om ikke jeg var urmager, hvilket jeg bekræftede. »Mit ur er gået i stykker«, sagde han, idet han spurgte, om ikke jeg kunne ordne det. Jeg fik med min lommekniv lirket uret i gang igen. Glad var vor kompagnifører, og vi hørte ikke siden noget til krigsret, selv om det ellers var alvorligt med en »forseelse foran fjenden«.

Mens jeg var ved den russiske front, fik jeg blodforgiftning i mit venstre knæ på grund af en støvle, der gnavede. Først kom jeg på et feltlazaret, hvor jeg blev opereret uden bedøvelse. Da lægen var færdig, gav han mig et klask i enden og spurgte: »Gjorde det ondt, min søn?« Det var da et menneskeligt træk. Efter operationen var vi fire mand, der på bære blev kørt til Wilna. Det var en hård tur. I Wilna var jeg i kort tid på hospitalet, og senere blev jeg ført til et hospital i Suwalki. I alt var jeg i fem måneder på lazaret. I Suwalki var jeg oppegående noget af tiden, hvor jeg frivilligt hjalp til i køkkenet. Det gav jo ekstra

bidder! Hospitalet blev betjent af diakonisser, og især husker jeg søster Margrethe som et fint menneske. Når det skete, at tonen mellem soldaterne blev for grov, truede søster Margrethe med, at såfremt tonen ikke ændredes, kom hun ikke mere. Det hjalp. Vi så alle meget op til hende. Jeg havde en god tid på hospitalet i Suwalki, men da jeg blev udskrevet herfra, var bataljonens lyskastere, som jeg gjorde tjeneste ved, i mellemtiden sendt til vestfronten.

Jeg rejste så ene mand med tog fra Suwalki over Insterburg, Berlin, Köln, Lille og til Douai i Frankrig. Jeg fik marchforplejning med til fire dage og havde en god rejse, der kun gik langsomt, men jeg havde jo ikke noget at skynde mig efter! Jeg har opbevaret mit transportschein, der har nr.2428, og det viser, at jeg den 14. marts 1917 har tiltrådt rejsen. Det sidste stykke af turen til Douai måtte jeg gå. Et langt jernbanetog lå væltet på skinnerne efter et bombardement.

2. påskedag 1917 satte de allieredes angreb ind ved Arras i Frankrig for at gennembryde de tyske stillinger. Det lykkedes nu ikke, men det var frygtelige dage. Vi var på frit terræn. Når vi angreb, løb vi en kort strækning, smed os ned og skød - så op igen, løbe videre, ned på jorden igen for at skyde, op igen og løbe, og sådan fortsatte det. Jeg havde nu aldrig travlt, men sørgede blot for at følge med de andre. Her gjorde jeg tjeneste ved en reservebataljon. Jeg var med i angrebene, men har aldrig prøvet direkte at stå over for en personlig modstander. Man skulle ofte dukke sig. Der var flyverangreb, og granater susede gennem luften. Mange flyvemaskiner deltog her. I et kort øjeblik så jeg en gang, at fem allierede flyvemaskiner blev nedskudt af tyske fly. Det første fly ved fronten så jeg ved Kempiny i Rusland den 2. juli 1915. Fra det nedskudte fly tog jeg et lille stykke af propellen, som jeg siden havde i mit tornyster, og jeg fik det da også med hjem, så jeg har det stadig som et minde.

Vi holdt stillingen i Arras trods meget store tab. Selv slap jeg usåret. Vi blev afløst og derefter sendt til Wereahem i Belgien i hvilestilling.

Jeg erindrer, at vi blev opstillet til appel på markedspladsen. En højtstående officer promenerede på en forhøjning. Han talte til os og sagde: »Er det en flok røvere, eller er det preussiske soldater?« Vi stod jo snavsede og udmattede, som vi var kommet direkte fra fronten. Da officeren havde sagt de ord, lød en stemme fra mængden: »Ud med knivene, tre mand til at røre blod«. Officeren i den flotte uniform forsvandt omgående, og vi så ham ikke siden, han var nok ikke vant til at se frontsoldater.

Efter et ophold i Wereahem, hvor vi var indkvarterede i private hjem, fik jeg i forsommeren 1917 en orlov på 14 dage, så jeg kunne rejse hjem til Jels. På sidste orlovsdag kom der telegram til mig om, at jeg skulle melde mig i Spandau v. Berlin, og det lød jo spændende. Jeg rejste til Spandau, hvor jeg mødte enkelte kammerater fra felten. Som gamle front-soldater »trykkede« vi os fra morgenappellen de første dage og tog i stedet ind til Berlin, men en morgen kom jeg for sent op, og så gik det ikke længere. Jeg havde været ved lægen og var blevet erklæret for etapetjenestedygtig, altså til tjeneste bag fronten. Ved appellen blev alle etapetjenestedygtige kaldt frem, og som sådan fik jeg ordre til at melde mig på kompagniets skrivestue. Her blev jeg spurgt, om jeg var den nye ordonnans, hvilket jeg skyndte mig at svare ja til! Så var jeg ordonnans en kort tid, og derefter blev jeg kompagniets orlovsskriver. Jeg skulle udstede de forskellige orlovsbeviser, køresedler o.l. og det var jo en god stilling, men den gav også indblik i al den korrupsion og opløsning, der fandtes her i krigens sidste del.

Jeg erindrer en menig soldat fra Flensborg, Clausen hed han, som beherskede en stor sortbørshandel. Han rådede over hele skibsladninger, hvordan det så ellers gik til. Jeg oplevede at få sendt 85 pund kød i en kuffert fra ham, og en anden gang fik jeg 500 pund sukker, som jeg for det meste solgte videre. Kødet gjorde vi os til gode med, og noget af det delte vi da også gratis ud til de civile, der kun fik meget få fødevarer.

Jeg var orlovsskriver i Spandau i ca. halvandet år indtil krigen sluttede. Selv om det var deprimerende med korrupsion o. l. var det jo en god tid for en soldat. Vi boede i en kristelig stiftelse, der var beslaglagt til skrivestue, mandskabskvarterer o.l. men også civile boede her. Det lykkedes mig at blive på kontoret hele tiden, selv om vor løjtnant en gang, vi kom på kant, ville udkommandere mig til fronten. Det klarede jeg dog med nogle brød til bataljonskontoret, så jeg blev, hvor jeg var.

I Spandau oplevede jeg revolutionstiden og våbenstilstanden. Jeg blev indvalgt i arbejder- og soldaterrådet. Der blev valgt én repræsentant fra hvert kompagni i bataljonen, og jeg deltog i rådets første møde, men heller ikke flere. Mødet foregik i de fine bataljonslokaler, hvor alle de høje officerer nu stod sammen med vi menige soldater. Officererne var klar over, at det var en anden tid. De havde selv pillet alle deres distinktioner af, men så kom min løjtnant ind, og han var i fuld uniform. Jeg gik hen til ham og sagde, at de øvrige officerer selv havde fjernet deres distinktioner. idet jeg spurgte, om han ikke foretrak at gøre det samme. Et øjeblik stod han som forstenet, men pludselig ritsj - ritsj - rev han distinktionerne på skulderklappen af. Jeg gjorde ham opmærksom på hans sabel, hvorpå han også aftog sit bælte med sablen. Det var hårdt for en prøjsisk officer at gøre. Senere samme dag kom løjtnanten ind på skrivestuen. Han ville have en orlovs-seddel, hvorpå jeg svarede: »Alle rejser uden papirer og billetter, det kan løjtnanten også gøre« - og det gjorde han så på sin rejse, der gik til Königsberg.

Stadig samme dag hørte jeg den kendte revolutionære Karl Liebknecht tale i kaserne-gården. Han havde en meget hæs stemme, men endnu hører jeg hans ord: »Kammerater, nu er I ikke soldater mere, riv jeres distinktioner af, I er civile«. Det var nogle bevægede dage med et dramatisk gadeliv. Lastbiler fuldt bemandede med revolutionære jagede gennem gaderne, og tugthusfangerne, der brød ud, løb rundt i deres fangedragter.

For mit eget vedkommende søgte jeg toglejlighed fra Berlin så snart som muligt, og det lykkedes mig at komme af sted så tidligt, at jeg var hjemme i Jels omkring den 20. november 1918 - en god uges tid efter våbenstilstanden.

I 1922 blev jeg gift med Martha Elisabeth Thomsen her fra Jels. Fra 1922 til 1964 havde vi urmagerforretning i København og i mange år bopæl i Holte. I 1964 flyttede vi tilbage til Jels til min kones barndomshjem, hvor vi har boet siden, siger Marius Hellesøe der i 1919 på en auktion efter aftale med andre købte Jels Voldsted for 8.500,00 kr. i danske penge. De øvrige personer indbetalte siden deres andel, hvorved Jels Voldsted som interessentskab blev stiftet.

I øvrigt tilføjer Hellesøe, at arkitekt Dall, som han havde så megen glæde af under opholdet i Zürich, er identisk med den kunstner, der har tegnet mindestenen i Jels for de faldne fra sognet i første verdenskrig.